

RELAȚIILE ROMÂNNO-FRANCEZE ÎN A DOUA JUMĂTATE A ANULUI 1931 OGLINDITE ÎN PAGINILE COTIDIANULUI BĂNĂȚEAN *VESTUL*

*Eusebiu Narai**

Cuvinte cheie: Liga Națiunilor, Mica Înțelegerere, România, Franța, Banat, Sever Bocu, Vestul.
Keywords: League of Nations, Little Entente, Romania, France, Banat, Sever Bocu, The West.

Romanian-French relations in the second half of 1931, reflected in the pages of the Banat daily *The West* (Abstract)

The popularity of US President Woodrow Wilson among the representatives of European states being formed or reunited „on the ruins” of former multinational empires (Austro-Hungarian dualist, tsarist or Ottoman), as well as the ascendant, at least economically, in a first stage, of the States United Nations on the European continent after the First World War also led to the emergence of an international body designed to safeguard peace and mediate conflicting relations between its members, the League (Society) of Nations, based in Geneva, which was also to replace traditional diplomacy („behind closed doors”).

The rescheduling and, subsequently, the suspension, for a limited period of time (through the Hoover Moratorium), of the payment of war reparations by Germany, which considerably affected France, the Austro-German customs union plan, the contradictory positions between the states industrialized and agricultural ones regarding the solution of the economic crisis, the failure of the Conference on Disarmament, etc., were just a few signs of the imminence of a new conflict on a global scale. To these were undoubtedly the ineffectiveness of the Briand-Kellogg Pact and the Litvinov Protocol, as well as the 1926 Soviet-Germany Treaty Extension Protocol, for an indefinite period of time.

The revisionist states of south-eastern Europe (Hungary, Bulgaria and, later, the USSR) had, during the period studied, the unconditional support of a great totalitarian power, which practiced a revisionist and revengeful discourse (Italy).

In this unfavorable international context, the states of the Little Entente, counting on France’s help, „gathered their ranks”, in other words they reacted – in categorical terms – to all attempts to circumvent the provisions of the peace treaties concluded in 1919–1920 and undermining the role played by the League of Nations in the peaceful settlement of disputes between the states of the world. More than ever, it was necessary to reorganize the alliance and consolidate it on the military component, but with a defensive character, which was accomplished during 1933. In the meantime, the Little Understanding as a whole, or only a few of its components, participated in international economic conferences dedicated to solving the world crisis.

The States of the Small Entente were to enter, together with other Danubian states, into a series of economic federations, considered „saviors” (customs unions, preferential customs tariffs), at the proposal of the Great Powers, but disputes between them regarding the fairness of the plan each and the categorical opposition of some of the states directly concerned have led to the unfortunate failure of these projects.

In conclusion, in the second half of 1931, the Little Entente, a regional alliance made up of Romania, Yugoslavia and Czechoslovakia, represented a single voice, listened to, not only heard by the Great Powers and feared by the revisionist states of Eastern Europe.

The main objective of Romania’s foreign policy, throughout the interwar period, was to maintain the borders drawn at the end of the First World War, shared by all political parties, except the Communist Party, affiliated to the Third International. The transformation of the League of Nations into a hopeful defender of peace and stability, as well as the promotion of regional alliances (the Little Understanding and the Balkan Entente) will aim to discourage revisionism in Eastern Europe.

The resumption of relations with the Soviet Union, the Small Entente Agreement, Romania’s participation in the Disarmament Conference, the rescheduling of war reparations of the defeated states in the First World War influenced, to a certain extent, the Romanian foreign policy coordinates during this period, but its guidelines they remained the same: peace, collective security, maintaining the territorial status quo, disarmament, friendly relations with neighbors and, first of all, with the great Western allies (France and Great Britain).

In the pages of the newspaper *The West* were presented and analyzed, with much competence and objectivity, the main aspects of the Romanian-French relations in the second half of 1931, insisting on the economic projects advanced by France to save the agricultural states in the central area and Eastern European. At the same time, some asperities appeared in the relations between the two countries, determined by the tendency of some governmental circles, coordinated by Constantin Argetoianu, to establish privileged economic relations with Germany. Political, cultural, technical-scientific or other relations were not omitted, which were still maintained at a very high level.

I. Relațiile dintre statele europene în perioada 1931–1932. Prezentare generală

Nicolae Ciachir consideră că sfârșitul primei conflagrații mondiale a determinat, pe de o parte, „ieșirea din scenă” a celui de-Al Doilea Reich german, care dominase viața politică europeană începând din anul 1870, iar pe de altă parte, destrămarea imperiilor Habsburgic și Otoman, și, respectiv, transformarea completă, din punct de vedere social și politic, a Imperiului Țarist. S-a ajuns, în egală măsură, la o reducere drastică a influenței Marilor Puteri europene asupra altor continente¹.

Potrivit lui N. Ciachir, „întărirea liniei Maginot însemna că Franța adopta sistemul defensiv, iar armatele prietene Franței (Polonia, Cehoslovacia, Iugoslavia, România, Grecia) trebuiau să atace, pe la spate, Germania și eventualii săi aliați”. Era criticată politica superficială a Parisului, sprijinită de ministrii de externe român (Nicolae Titulescu), cehoslovac (Eduard Beneš) și grec (Nicolao Politis)².

De asemenea, statele est-europene (Finlanda, țările baltice – Estonia, Lituania și Letonia, Polonia și România) erau îngrijorate de politica Moscovei, bănuind că regimul comunist condus de către Stalin dorea recuperarea teritoriilor care aparținuseră, până în anii 1917–1918, Imperiului Țarist. Vigilența cercurilor conducătoare ale țărilor enumerate mai sus a fost „adormită”, cel puțin pentru moment, de ministrul de externe sovietic, Maxim Litvinov, care pleda pentru aplicarea principiului securității colective, fiind elogiat la sediul Ligii Națiunilor, din Geneva³.

Lucian Leuștean este convins de faptul că *marea criză economică mondială* a deteriorat relațiile internaționale, acest proces continuu determinând izbucnirea celui de-Al Doilea Război Mondial⁴.

II. Politica externă a României în timpul guvernului Iorga-Argetoianu.

Prezentare generală

Cea de-a doua Conferință balcanică, desfășurată la Istanbul, în intervalul 20–26 octombrie 1931, a definit concepțiile fundamentale ale Uniunii Balcanice. Foarte importante au fost discuțiile purtate în *Comisia pentru apropierea politică*, în care reprezentanții României dețineau funcții importante: Ștefan Cicio-Pop – președinte; Vespasian V. Pella – supleant. *Anteproiectul Uniunii Balcanice*, alcătuit din 31 de articole, prezentat de grecul Jean Spiropoulos, profesor de drept internațional, era fundamentat pe trei mari idei („înlăturarea războiului, ca instrument de rezolvare a litigiilor; reglementarea, pe cale pașnică, a oricăror litigii; asistența mutuală a victimei”), având – ca sursă de inspirație – două documente importante: Pactul Briand-Kellogg (1928) și Convenția greco-turcă (30 octombrie 1930). Merită amintit faptul că *anteproiectul referitor la asistența mutuală* înscrisă, în articolele 18 și 19, garantarea statu-quo-ului teritorial din Peninsula Balcanică, adaptând, astfel, articolul 16 al Pactului Societății Națiunilor la realitățile acestei regiuni cu trecut zbuciumat⁵.

Eliza Campus consideră că „tezele anteproiectului dădeau imaginea unui pact, dovedind respect față de articolele 10 și 16 ale Pactului Societății Națiunilor, respect față de principiile generale ale Pactului Briand-Kellogg, aducând, însă, metode noi de aplicare, ca și un spirit creator, izvorât, mai ales, din aplicarea fermă a principiului deplinei egalități în drepturi între state”⁶.

Proiectul uniunii vamale austro-germane, dat publicității în ziua de 25 martie 1931, a luat prin surprindere marile cancelarii europene, deoarece, până atunci, inițiatorii acestui proiect (cancelarul austriac, Schober, și ministrul de externe german, Curtius) lansaseră mai multe propuneri privind ameliorarea relațiilor vamale dintre statele „bătrânului continent”, în cadrul Comisiei de Studii pentru Uniunea Europeană⁷.

* Universitatea de Vest din Timișoara, Bd. Vasile Pârvan, nr. 4, e-mail: eusebiu.narai@e-uvv.ro

¹ Ciachir 1998, 262.

² Ciachir 1998, 283–284.

³ Ciachir 1998, 284; Di Nolfo 2007.

⁴ Leuștean 2015, 170–171.

⁵ Campus 1988, 173–174.

⁶ Campus 1988, 174.

⁷ Campus 1988, 184–185.

Curtea de la Haga a respins proiectul Curtius-Schober, în data de 28 august 1931. În cadrul celei de-a patra sesiuni a Comisiei de Studii pentru Uniunea Europeană, reprezentanții Germaniei (Curtius) și Austriei (Schober) au încercat să justifice acest demers controversat. Curtius susținea că „guvernele german și austriac au avut, de la bun început, intenția de a considera acest proiect ca punctul de plecare al unor acorduri economice mai largi, la care să participe, pe cât posibil, un număr cât mai larg de state europene”. În egală măsură, Schober declara, pe un ton emfatic, următoarele: „Luând în considerare evenimentele din ultimele luni; văzând că, în ciuda intențiilor sale, aplicarea planului risca să aducă dificultăți colaborării națiunilor europene, guvernul federal austriac, pentru care această colaborare este strâns legată de interesele Austriei, declară că *nu* va mai urmări, în viitor, realizarea proiectului de uniune vamală”. Franța și Mica Antantă păreau a stăpâni situația, iar planul întocmit de Beneș se dovedea extrem de fezabil, „fertil în idei constructive, predominant de conceptul interdependenței dintre state, mijlocul cel mai eficace de a soluționa efectele nocive ale crizei economice”⁸.

După această victorie răsunătoare a statelor mici și mijlocii din Europa, aliate ale Franței, climatul politic internațional a cunoscut noi tensiuni. Pe de o parte, Italia mussoliniană încerca, prin toate mijloacele posibile, să constituie un veritabil bloc al țărilor învinse, pentru a stopa influența Micii Înțelegeri la nivel european și a-i zădărnici eforturile de îmbunătățire a relațiilor cu Austria și Ungaria. Pe de altă parte, s-au amplificat contradicțiile franco-germane și franco-italiene pentru zona Europei Centrale, precum și cele dintre tabăra revizionistă și cea antirevizionistă. Succesul repurtat de țara noastră, în septembrie 1931, prin alegerea ilustrului diplomat Nicolae Titulescu în funcția de președinte al Adunării Ligii Națiunilor, în detrimentul reprezentantului Ungariei (contele Apponyi), era considerat, mai degrabă, o victorie categorică a blocului antirevizionist⁹.

Între timp, la *a doua sesiune a Comisiei de Studii pentru Uniunea Europeană*, care a avut loc în perioada 16–21 ianuarie 1931, a fost dezbătută, pe larg, situația dramatică prin care treceau statele agrare din Europa Centrală. Până la urmă, s-a format un *comitet* care trebuia să identifice soluțiile optime de rezolvare a acestei situații, alcătuit din reprezentanții mai multor state europene: Briand (Franța),

Henderson (Marea Britanie), Grandi (Italia), Curtius (Germania), Hymans (Belgia), Zaleski (Polonia), Marinković (Iugoslavia), Titulescu (România) și Buof (Bulgaria). Comitetul amintit „reprezenta, în fond, un nucleu de cooperare în spiritul planului propus de Mica Înțelegere, în momentul apariției Anschluss-ului”¹⁰.

În opinia lui Nicolae Titulescu, *Societatea Națiunilor* nu reprezenta „un suprastat, ci o juxtapunere de state”. În egală măsură, înaltul forum mondial, cu sediul la Geneva, nu era „doar un ideal, ci și rezultatul unui contract, iar acolo unde există un contract, există și o responsabilitate”¹¹.

România va rămâne, în toată perioada interbelică, un membru fidel al Ligii Națiunilor, care va respecta, cu sfințenie, pactul acesteia, prevederile tratatelor de pace semnate la finele primei conflagrații mondiale, precum și articolele diverselor acorduri, pacte și convenții bilaterale sau multilaterale.

Constituită încă din anul 1921, *Mica Înțelegere* s-a consolidat treptat, sub toate aspectele (economic, politic și militar), transformându-se într-o veritabilă „organizație federală, care se putea impune pe arena politică internațională”. Această alianță regională a respectat, *ad litteram*, Pactul Societății Națiunilor, a militat pentru menținerea statu-quo-ului teritorial, pentru un climat de pace și securitate în plan european, devenind un factor decisiv de echilibru și de cooperare în centrul și răsăritul Europei. Mica Înțelegere a fost primită, încă de la fondare, cu ostilitate atât în Ungaria, cât și în Germania, noua alianță zonală fiind etichetată, la Berlin, drept tributară Franței, iar oficialitățile de la Budapesta au încercat, în permanență, să împiedice întărirea Micii Antante, reiterând și propunerea unei uniuni personale între Ungaria și România, sub sceptrul suveranului român. Cu toate acestea, Mica Înțelegere a rezistat aproape două decenii, bazându-se pe forța dreptului¹².

Eliza Campus precizează faptul că „Mica Înțelegere făcuse o serioasă tentativă în scopul dezvoltării conceptului federal, aducând, concomitent, și o valoroasă contribuție la istoria gândirii politice și economice europene”¹³.

Marele diplomat român Nicolae Titulescu critica

¹⁰ Campus 1988, 188.

¹¹ Titulescu 1994, 255–256.

¹² Campus 1997, 67.

¹³ Campus 1997, 117.

⁸ Campus 1988, 187.

⁹ Campus 1988, 187–188.

unele prevederi ale convențiilor bilaterale care stăteau la baza Micii Înțelegeri, lipsind țara noastră de suportul militar și logistic al Cehoslovaciei și Iugoslaviei (Regatul Sârbo-Croato-Sloven, până la începutul anului 1929) în cazul unui atac sovietic: pe de o parte, România era obligată să ajute Cehoslovacia, dacă acest stat era atacat de Ungaria, singură sau în alianță cu Germania, și, în același timp, România trebuia să sară în ajutorul Iugoslaviei, în cazul unui atac ungar, ungaro-italian, bulgar, etc.; pe de altă parte, însă, „România, care, din cauza Ungariei, se poate găsi, în orice moment, în război cu Germania și Italia în apărarea Cehoslovaciei, este lăsată singură, total izolată, în cazul unui eventual atac din partea Rusiei Sovietice (Uniunii Sovietice – *n.n.*)”, deoarece atât Cehoslovacia, cât și Iugoslavia excludeau, din start, „orice intervenție, din partea lor, în cazul unui atac al U.R.S.S. asupra României”¹⁴.

Raporturile româno-sovietice din această perioadă au fost puternic influențate de relațiile fluctuante dintre Paris și Moscova.

Astfel, după un război vama franco-sovietic, declanșat în anul 1930, care a favorizat exportul german în U.R.S.S., ambasadorul francez în capitala sovietică (Maurice Herbette) a fost însărcinat, de către prim-ministrul Pierre Laval, să demareze negocieri oficiale cu Maxim Litvinov (Comisarul Poporului pentru Afaceri Externe al U.R.S.S.), în vederea perfectării unor acorduri comerciale și a unor pacte de neagresiune, atât cu Franța, cât și cu două aliate ale acesteia din zonă (România și Polonia). Până la urmă, în ziua de 4 mai 1931, s-a semnat *acordul comercial franco-sovietic*¹⁵.

După trei luni de negocieri intense, la Paris a fost iscălit, în august 1931, *tratatul de neagresiune franco-sovietic*, ce trebuia să aibă consimțământul statelor baltice și să devină un model pentru România și Polonia¹⁶.

Îngrijorate de prevederile tratatului germano-sovietic, semnat în capitala Republicii de la Weimar, cercurile oficiale poloneze au început negocieri cu partea sovietică, în primăvara și vara anului 1931¹⁷.

Negocierile româno-sovietice în aceeași problemă încercau să soluționeze diferendul teritorial dintre cele două state, apartenența Basarabiei la Regatul României nefiind, încă, recunoscută

¹⁴ Titulescu 1994, 70–71.

¹⁵ Moisuc 1991, 322.

¹⁶ Moisuc 1991, 322.

¹⁷ Moisuc 1991, 322–323.

de U.R.S.S. Se pornea de la prevederile Pactului Briand-Kellogg și ale Protocolului Litvinov. În proiectul românesc al unui asemenea pact se menționau următoarele: „Vor fi considerate acte contrare angajamentelor prevăzute, orice act de violență ce va aduce vreo atingere integrității și inviolabilității teritoriului ce se găsește, actualmente, sub suveranitatea uneia sau alteia dintre părțile contractante, precum și independenței sale politice, chiar dacă un astfel de act a fost comis fără declarație de război sau fără să aibă caracterul unui act de război”. Evitându-se termenul *frontieră de stat*, se prefera definiția oferită termenului *teritoriu* în dreptul internațional, adică spațiul aflat, în mod efectiv, sub suveranitatea unei țări. De altfel, și în tratatul de neagresiune franco-sovietic figura obligația respectării inviolabilității teritoriilor aflate sub suveranitatea unui stat sau controlate, din punct de vedere administrativ, de acesta¹⁸.

În intervalul 1931–1932, Republica de la Weimar a efectuat presiuni economice în vederea reorientării politicii externe românești, pro-franceză și pro-britanică prin tradiție, și a diminuării rolului determinant al țării noastre în cadrul Micii Antante. Constantin Buchet este convins de faptul că, „în condițiile acestor antagonisme (geo)politice și strategice, interesul comun al celor două state și cooperarea s-au regăsit prin dimensiunea raporturilor economice – de exemplu, regimul schimburilor economice în compensație, fără taxe vamale, derulat în timpul crizei economice – pe care cercurile de decizie din cele două țări au încercat să le protejeze de reflexele tensiunilor politice, sau influența litigiului financiar”¹⁹.

III. Percepția cotidianului bănățean asupra relațiilor româno-franceze în intervalul iulie-decembrie 1931

Într-un articol publicat în numărul din 5 iulie 1931 al ziarului *Vestul*, C. Dragoș realizează o fină analiză a rolului jucat de România pe scena internațională, între cei trei mari „actori” ai momentului (Franța, Marea Britanie și Germania), neomițând nici ambițiile Italiei de dominație în Europa centrală și sud-estică. Ca atare, erau aduse unele critici întemeiate „politicii capului plecat” și diplomației „din spatele ușilor închise”. Autorul articolului este convins de faptul că, datorită relațiilor economice stabilite cu statele occidentale, prestigiul României

¹⁸ Moisuc 1991, 323–324.

¹⁹ Buchet 2001, 225–226.

a crescut considerabil, țara noastră integrându-se în marea familie internațională, căreia îi aparține de drept. În egală măsură, C. Dragoș deplânge poziția servilă, de până atunci, a României, care se vedea nevoită să apeleze la una dintre Marile Puteri ale vremii, mai ales la congresele internaționale, pentru a-și satisface interesele vitale. Totuși, „...România, îndeosebi, a făcut – aproape un secol – politică francofilă, nu numai că era stat mic și silit să rămână în dependență de Franța, dar fiindcă afinități de rasă o legau de această soră mai mare”. În continuare, autorul articolului constată lupta acerbă a Marilor Puteri, pentru a atrage, în sfera lor de dominație politică sau economică, statele mici: Italia a făcut nenumărate concesii Ungariei, neglijând chiar legăturile de fraternitate cu țara noastră, și a sprijinit, necondiționat, Bulgaria la congresele internaționale desfășurate în această perioadă, în detrimentul altor Mari Puteri europene. C. Dragoș își explică lupta unor Mari Puteri precum Franța, Anglia și Germania, pentru a atrage țara noastră de partea lor, prin semnificația deosebită a României „în viața politică și economică universală”. Având o populație de 18 milioane de locuitori, conform recensământului din anul 1930, „România Mare are un rol bine determinat în echilibrul mondial”, țara noastră ținând „cumpăna pacifismului în aceste părți ale lumii” și transformându-se într-un autentic „zid de apărare a Europei civilizate față de năvala asiatică și revoluționară a Rusiei bolșevice”. Autorul articolului consideră că, în pofida efectelor vizibile ale marii crize economice mondiale, „România este țara cea mai sănătoasă economică”, având o situație aproape normală din acest punct de vedere. Fără îndoială, C. Dragoș exagerează atunci când susține că „România Mare poate deveni un aliat economic, de rangul întâi, al oricărui stat european”, însă resursele de materii prime și prestigiul în politica externă reprezentau, fără îndoială, o foarte bună carte de vizită pentru România, în perioada respectivă, plină de provocări la tot pasul²⁰.

Aflată într-o concurență acerbă cu Germania pentru obținerea supremației în răsăritul Europei, Franța considera că semnarea tratatului comercial româno-german reprezenta doar un preambul pentru parafarea unui tratat politic și militar, pe termen lung, între Regatul României și Republica de la Weimar. Această convingere se reflecta și în articolul intitulat «*Să venim în ajutorul României, iar nu al Austriei*», publicat în numărul din 8 iulie 1931 al cotidianului bănățean. Acest articol reia și

comentează fragmente dintr-un material publicat de André Cheradame în ziarul parizian *L'Ordre*, în care susținea că demersurile Germaniei pentru parafarea unui tratat de comerț cu țara noastră, care să implice acordarea de credite în condiții destul de avantajoase, ar determina paralizarea acțiunii politice a României și prăbușirea Micii Înțelegeri, fapt dezastruos pentru Franța, care inițiasse și susținuse, tot timpul, această alianță din Europa centrală și răsăriteană. În continuare, Cheradame semnala prezența unor germanofili, la București și la Paris, deopotrivă, care ar încerca, pe toate căile posibile, „să exploateze nedumerirea Franței”. Ținând cont de aceste realități și preocupată de respectarea tratatelor, menite să asigure pacea pe continentul european, Franța trebuia să acorde României credite pe termen lung, pentru refacerea economiei sale afectate de criză. Chiar și cu riscul de a cumpăra cereale românești, pentru a le vinde, apoi, în alte țări, Franța făcea o mișcare mult mai inteligentă, sub aspect politic și financiar, sprijinind România, și nu Austria, deoarece, dacă Franța împrumuta bani statului austriac, se vedea obligată să crediteze, ulterior, și Germania, aflată într-o situație economică dezastruoasă. Conform ziaristului francez, „experiența, însă, a dovedit că toate concesionile (concesiile – *n.n.*) financiare făcute Germaniei, de către Franța, n-au făcut decât să grăbească o renaștere a pangermanismului, apropiindu-ne de război”, astfel încât Franța nu mai trebuia să acorde „niciun ban pentru război”, cu alte cuvinte să nu mai crediteze, de acum încolo, Austria sau Germania²¹.

Poziția francofilă a ziarului *Vestul* a atras o serie de zvonuri răutăcioase din partea presei minoritare din municipiul Timișoara, cu precădere cea germană și maghiară, fiind lansate și acuzații grave de corupție la adresa Directoratului ministerial condus de Sever Bocu, fondatorul cotidianului menționat mai sus. În acest sens, merită amintit articolul intitulat «*Mobilierul Directoratului a fost comandat în Franța?*», tipărit în numărul din 12 iulie 1931, în care era demontată acuzația, lansată de câteva ziare minoritare din Timișoara, potrivit căreia mobilierul din sediul Directoratului ministerial ar fi provenit din Franța, fiind achiziționat cu suma de 160.000 franci. În realitate, mobilierul ar fi avut o vechime de minimum 10 ani, iar Sever Bocu, interpelat pe stradă, ar fi etichetat știrile colportate, prezentate mai sus, drept infamii²².

²⁰ *Vestul*, Timișoara, anul II, nr. 354, duminică, 5 iulie 1931, 1, 3.

²¹ *Vestul*, Timișoara, anul II, nr. 356, miercuri, 8 iulie 1931, 4.

²² *Vestul*, Timișoara, anul II, nr. 360, duminică, 12 iulie 1931, 4.

Aflând despre audiența lui Alexandru Vaida-Voevod la regele Carol al II-lea, presa franceză spera în instalarea unui nou guvern național-tărănist la cârma României, considerat mult mai legitim și cu un sprijin parlamentar masiv, chiar dacă, pentru moment, Iuliu Maniu părea „scos din joc”. Un alt cabinet, cu acceptul suveranului, ar fi adus mai multă coerență în domeniul politicii externe și o refacere a încrederii Parisului în vechiul său aliat est-european, România. Despre această audiență vorbea și numărul din 18 iulie 1931 al ziarului *Vestul*, care amintea, la început, faptul că Al. Vaida-Voevod, conducătorul aripii ardelenae a Partidului Național-Țărănesc ar fi avut o audiență prelungită la suveranul României, discutând despre situația politică generală, iar, cu această ocazie, regele și-ar fi exprimat „dorința de a vedea pe d. Iuliu Maniu reluându-și locul în politica activă”, Vaida-Voevod fiind îndemnat să se ocupe, în cel mai scurt timp, de această problemă spinoasă. Se vehicula, în mod insistent, ideea unei normalizări constituționale, în toamna anului 1931. Ziarele franceze relatau faptul că, după ce va pleca la reședința de vară de la Sinaia, Carol al II-lea va examina, în continuare, situația politică internă, pentru a găsi cele mai bune soluții²³.

„Balansul” diplomatic al Bucureștiului, între Berlin și Paris, era vizibil și prin faptul că, la 22 iulie 1931, Gr. Filipescu, francofil convins, a demisionat zvonul numirii sale în postul de ministru al României la Paris, de către președintele Consiliului de Miniștri, Nicolae Iorga²⁴.

Tratativele în vederea încheierii unui acord comercial româno-german au agitat spiritele, la Paris. În consecință, la sfârșitul lunii iulie 1931, o delegație franceză a vizitat organizațiile românești pentru export de vite, purtând discuții fructuoase cu conducerea acestora, precum rezultă și din ziarul *Vestul*. Această delegație, alcătuită din contele Henry de Broque, consilier pentru comerțul extern al Republicii Franceze, Gaston Légendre, președintele sindicatului măcelarilor francezi en-gros și delegatul comercial al României la Paris, Aurel Popescu, trebuia să studieze „posibilitățile de export pe care le reprezintă țara noastră”. Delegația amintită a vizitat, într-o primă etapă, instalațiile din Capitală, oprindu-se, mai mult timp, la abator, iar, apoi, s-a deplasat la Constanța, fiind profund impresionată de „instalațiunile adecvate exportului de vite”. Vizita a continuat, în mod firesc, în

Transilvania, Crișana și Banat, fiind examinate, cu atenție sporită: fabrica de zahăr din Bod, unde se afla și o îngrășătorie sistematică de boi; îngrășătoria din Oradea Mare, acolo delegația fiind întâmpinată de Martin Bruman, președintele Sindicatului pentru raționalizarea exportului de animale din Banat, Haralamb H. Henry, directorul Băncii Marmorosch Blank și membru în Consiliul de Administrație al sindicatului amintit, și inspector general dr. Tiberiu Cristea, delegatul Ministerului Agriculturii și Domeniilor; Abatorul din Episcopia Bihorului, Abatorul din Satu Mare, singura fabrică de conserve și export en-gros de păsări <Kemény> de la Salonta Mare, Abatorul, precum și alte instalații din orașele Arad și Timișoara – inspectate, în comun, de delegația franceză și cea română. În articol era amintită și conferința cu membrii Sindicatului pentru raționalizarea exportului de animale, desfășurată la Timișoara, în data de 19 iulie 1931, la care a participat și Wendel, reprezentantul Reuniunii agricole șvăbești, „pentru a se discuta posibilitățile de export de porci și vite cornute pe piața franceză”. Se convenise ca delegația franceză să întocmească un raport detaliat privind posibilitățile de amplificare a exportului de animale românești în Franța, pe care să-l remită, cât mai curând posibil, autorităților române. Astfel se puteau recupera prejudiciile rezultate din scăderea semnificativă a cifrei animalelor românești exportate în Austria²⁵.

La 21 iulie 1931 devenise aproape certă demisia lui Ghica din funcția de ministru de Externe și desemnarea sa ca ministru plenipotențiar al țării noastre la Paris. Era o nouă mișcare tactică a cabinetului Iorga-Argetoianu, menită „să adoarmă” vigilența Parisului în privința negocierilor purtate de țara noastră cu Germania²⁶.

Începuse o „curtare” asiduă a României, de către Franța, pe fondul presiunilor exercitate de Germania în vederea încheierii unui tratat economic pe o perioadă mai lungă de timp. Astfel, ziarul *Vestul* consemna sosirea unei delegații de aviatori francezi la Sinaia, în dimineața zilei de 24 iulie 1931. Aviatorii au fost reținuți la dejun, de către Carol al II-lea, iar apoi, mareșalul Palatului i-a decorat pe membrii delegației, care urmau să participe, în 25 iulie, la nunta principesei Ileana²⁷.

Miza enormă a restaurării Habsburgilor pe tronul Ungariei, pentru statul francez, și reacția armată posibilă a Micii Antante pentru a stopa această

²³ *Vestul*, Timișoara, anul II, nr. 365, sâmbătă, 18 iulie 1931, 4.

²⁴ *Vestul*, Timișoara, anul II, nr. 368, miercuri, 22 iulie 1931, 4.

²⁵ *Vestul*, Timișoara, anul II, nr. 369, joi, 23 iulie 1931, 4.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ *Vestul*, Timișoara, anul II, nr. 372, duminică, 26 iulie 1931, 4.

acțiune pledau pentru înființarea, la Timișoara, a unei filiale a Agenției *Havas*. Se presupunea că un astfel de demers ar determina cel puțin o operațiune militară comună româno-iugoslavă îndreptată împotriva Ungariei. Agenția amintită a renunțat, pentru moment, la intenția deschiderii unei filiale în orașul de pe malurile Begăi, pentru că planul de restaurare a dinastiei de Habsburg în Ungaria nu fusese pus, încă, în aplicare, însă redacția ziarului timișorean de limbă maghiară *Temesvári Hirlap* avansa ipoteza declanșării unor mișcări de protest, „cu ocazia retragerii de la putere a partidului național-țărănesc”²⁸.

Relațiile diplomatice româno-franceze, tot mai fragile, au determinat cabinetul Iorga-Argetoianu să procedeze la o serie de mutări în corpurile diplomatice, după cum consemnează și numărul din 30 iulie 1931 al cotidianului bănățean. Un punct sensibil în relațiile dintre București și Paris consta în trei raporte furnizate Franței de către supusul român Lecca și care ar fi deranjat, în mod deosebit, înaltele cercuri politice din capitala României. Rapoartele menționate cuprindeau critici față de Dinu Cesianu, desemnat ministru al României la Paris, și față de Mihai Popovici, șeful delegației române, trimis în „Orașul Luminilor” pentru a trata problema împrumutului francez, precum și opinii defavorabile asupra constituirii cabinetului Iorga-Argetoianu, considerat „o aventură politică”. De vreme ce discursul ținut de ministrul Franței la București, Puaux, cu prilejul Zilei Naționale a Republicii Franceze (14 iulie), fusese aprobat, în prealabil, de guvernul român, se presupunea că „afacerea de la Paris nu va putea avea consecințe bilaterale”²⁹.

Evenimentele politice din țara noastră și atitudinea adoptată de guvernul Iorga față de „sora noastră mai mare” l-au determinat pe ministrul Franței la București să părăsească România, la 31 iulie 1931, gest care a șocat profund cercurile politice românești, „deoarece greșelile săvârșite de către actualul guvern nu au alterat, deloc, sentimentele țării față de aliata noastră din Apus”³⁰.

În numărul său din 1 august 1931, ziarul *Vestul* se referea, din nou, de data aceasta mult mai detaliat, la senzaționalul furt de documente secrete de la Paris, care a generat tensiuni diplomatice între cele două țări. Potrivit unei telegrame primite din capitala Franței, Rudolf Lecca, implicat în dispariția

documentelor de la Ministerul de Externe, fusese trimis în judecată. Cotidianul bănățean reproducea, în paginile sale, poziția exprimată de ziarul bucureștean *Epoca*, vehement critic al ministrului României la Londra, Nicolae Titulescu, în problema documentelor dispărute, dezvăluindu-se conținutul unui document aflat în posesia cabinetului de la București, în care ar fi fost reprodusă atât discuția dintre diplomatul francez Pyrelle și Henderson, cât și afirmațiile lui Titulescu privind situația șubredă a guvernului Iorga-Argetoianu și a regimului politic din România, în general. Redactorii ziarului *Vestul* considerau că devenise inevitabilă prăbușirea guvernului condus de ilustrul savant român. Relațiile româno-franceze se înrăutățiseră și mai mult, după apariția unui articol în ziarul *Neamul Românesc*, elaborat, după toate probabilitățile, de către Nicolae Iorga, în care era criticată, cu asprime, atitudinea Franței față de România. Pentru a evita o rupere definitivă a relațiilor româno-franceze, o delegație română, formată din Pangal, subsecretar de stat la Președinția Consiliului de Miniștri, și Ghica, ministrul de Externe, pleca rapid spre Paris, „pentru a prepara terenul sosirii dlui C. Argetoianu” în capitala Franței³¹.

Nu trebuie să ne surprindă, în mod deosebit, aversiunea lui Nicolae Filipescu față de Nicolae Titulescu, de vreme ce primul intenționa să ocupe postul deținut de al doilea, de ministru al României la Londra. În schimb, era total neavenit demersul lui Constantin Argetoianu, progerman declarat, pentru detensionarea raporturilor diplomatice româno-franceze.

La începutul lunii august 1931, în paginile ziarului *Vestul* era abordată problema modificării Convenției comerciale româno-franceze, determinată de existența unor clauze considerate, de unii analiști economici, drept discriminatorii față de statul român. Redacția cotidianului bănățean amintit considera că avantajele acordate Franței, în baza acestui tratat, au fost, în mod fals, explicate prin sentimentul pur de amicitie față de „sora noastră mai mare”, prin suferințele comune din timpul primei conflagrații mondiale și prin originea romanică a celor două, lansându-se acuzații grave, de corupție, la adresa delegatului român care condusesese echipa de negociatori. Era semnalat faptul că „statele vecine nouă, văzând avantajele acordate Franței, au refuzat aplicarea unor clauze din acordurile respective, pe motiv că ele au dreptul la

²⁸ *Vestul*, Timișoara, anul II, nr. 374, miercuri, 29 iulie 1931, 4.

²⁹ *Vestul*, Timișoara, anul II, nr. 375, joi, 30 iulie 1931, 4.

³⁰ *Vestul*, Timișoara, anul II, nr. 376, vineri, 31 iulie 1931, 1.

³¹ *Vestul*, Timișoara, anul II, nr. 377, sâmbătă, 1 august 1931, 4.

o egalitate de tratament” și, din acest motiv, intenționau ca, după încheierea tratatelor cu Italia, să demareze negocieri cu Franța, în vederea modificării unor dispoziții din tratat. Franța ar fi fost dispusă la concesiuni în această privință, urmând să obțină, la rândul său, noi compensații³².

În a doua jumătate a lunii august 1931, guvernul român a fost criticat, din nou, de presa franceză pentru intențiile sale dictatoriale și pentru politica externă filogermană. Astfel, din paginile ziarului timișorean *Vestul* aflăm că faimoasa revistă financiară franceză *Le Mois* acuza cabinetul de la București de ineficacitate și tendințe permanente de eludare a Parlamentului, iar Constantin Argetoianu era făcut direct responsabil de eșecul politicii franco- și anglo-file promovate de Nicolae Titulescu. De asemenea, în „vizorul” revistei susamintite intrase etnicul german Rudolf Brandsch, desemnat în calitate de subsecretar de stat în guvernul român, care se pronunțase, în repetate rânduri, în favoarea Anschluss-ului³³.

Totuși, raporturile culturale româno-franceze continuau să se dezvolte în condiții normale. De pildă, în numărul său din 19 august 1931, cotidianul bănățean relata despre unul dintre ultimele concerte ale Școlii Normale de muzică națională din capitala Franței, unde programul de muzică românească, alcătuit din cântece populare prelucrate de Constantin Brăiloiu, Chiriac și Sabin Drăgoi, fragmente din operele lui C. Notarra și R. Cremer, opera *Jou-joux pour madame*, de Mihail Jora, sonata *Do 12*, de Mihail Andricu și *La suite pour piano en Ré mineur, op. 10*, de George Enescu, s-a bucurat de ovații din partea publicului, având loc sub înaltul patronaj al lui Dinu Cesianu, ministrul României la Paris³⁴.

Agravarea crizei economice în Franța și politica duplicitară a cabinetului Iorga-Argetoianu față de Paris a determinat și o restrângere a colaborării științifice, în primul rând universitare, dintre cele două țări. Astfel, din numărul ziarului *Vestul*, apărut la data de 20 august 1931, aflăm că ministrul francez al Instrucțiunii, Mario Roustan, a dispus ca numai 10 români care absolveau Facultatea de Medicină din Paris, să poată practica medicina pe teritoriul Franței, măsură menită a împiedica „stabilizarea medicilor români, care fac concurența colegilor lor francezi”³⁵.

Satisfacția ziarului budapestan *Uj Nemzedék* față de această măsură vexatorie la adresa studenților români, luată de cabinetul de la Paris, era abia disimulată, așteptându-se, în schimb, o îmbunătățire a relațiilor ungaro-franceze pe acest palier.

Curentul antisemit devenea, din ce în ce mai puternic, și în Franța, recunoscută pentru gradul mare de toleranță față de minoritățile naționale și religioase. Nu trebuie să ne surprindă, astfel, poziția unor prestigioși profesori universitari francezi față de ponderea evreilor români în universitățile franceze, redată și în paginile cotidianului bănățean. Conform ziarului francez *Pariser Haint*, decanul Universității din Paris, profesorul Victor Balthazar, critica ponderea excesivă a studenților români de etnie evreiască și religie mozaică (peste 85%) din numărul total al studenților români înscriși la Universitatea din Paris (peste 500) și afirma, pe un ton răspicat, faptul că studenții francezi solicitau ca „străinii să aibă aceleași obligațiuni ca și ei, aceleași prerogative și îndeplinirea datoriilor cetățenești”. Profesorul Balthazar atrăgea atenția asupra faptului că, în anul 1931, la Universitatea din București figurau 17 studenți evrei și 133 studenți creștini, însă, „pe când creștinii, terminând studiile, mai trec și la alte ocupații, evreii pleacă la Paris, pentru a dobândi diploma de Stat”. De asemenea, decanul Universității din Paris sublinia faptul că guvernul francez a acordat, încă din intervalul 1857–1866, dreptul studenților români „de a căpăta diploma și practica pe teritoriul francez”, însă acest drept îi viza doar pe românii autohtoni din Moldova și Valahia, și nu pe evreii care căpătaseră, de curând, cetățenia română. În continuare, profesorul Balthazar anunța că se va realiza, în prealabil, un triaj al studenților, de o comisie franco-română, iar, după aceea, un număr de 30 de studenți români vor avea dreptul să frecventeze cursurile Universității din Paris și să dobândească diploma franceză în domeniu. Redacția ziarului timișorean *Vestul* își exprima neîncrederea într-o astfel de comisie de triere, care nu părea deloc să-i agreeze pe evrei³⁶.

Ignorând aceste șicane venite din partea Franței, statul român și-a intensificat preocupările pentru rezolvarea problemelor sociale grave și pentru creșterea interesului de însușire a limbii franceze. Uneori, cele două direcții de acțiune ale cabinetului Iorga-Argetoianu s-au împletit în mod armonios. De pildă, numărul ziarului *Vestul* din 22 august 1931 semnala cititorilor săi redeschiderea internatului francez, la Lugoj, la începutul

³² *Vestul*, Timișoara, anul II, nr. 383, sâmbătă, 8 august 1931, 4.

³³ *Vestul*, Timișoara, anul II, nr. 391, miercuri, 19 august 1931, 4.

³⁴ *Ibidem*, 3.

³⁵ *Vestul*, Timișoara, anul II, nr. 392, joi, 20 august 1931, 1.

³⁶ *Ibidem*, 4.

anului școlar 1931/1932, cu încă o aripă foarte modernă. Taxa anuală era de 12.000 lei, internatul eparhial fiind „cu un confort deosebit, cu aprovizionare completă, cu supraveghere conștiincioasă la studiu”, iar elevii merituosi puteau beneficia de o anumită reducere. În internat, singura limbă de conversație era cea franceză, elevii având, astfel, oportunitatea de a-și însuși această limbă fără cheltuieli suplimentare³⁷.

Prestigioasele reviste economice franceze realizau, însă, o analiză „la sânge”, a situației economice din România, menită să întrevadă debușeele posibile pentru Franța și sectoarele unde „sora noastră mai mare” putea să „injecteze” capital, pentru a le redresa, în cel mai scurt timp posibil, fapt amintit și de ziarul *Vestul*. În acest sens, ziarul parizian *L'Information Financière* constata lipsa de lichidități de pe piața românească, în primul semestru al anului 1931, la care se adăuga și numărul apreciabil de suspendări de plăți, cu efecte directe și asupra băncilor. Ziarul francez de mai sus amintea, cu nedisimulată îngrijorare, de stingerea furnalelor Societății «Reșița», în iulie 1931, „singurele care mai funcționau în țară”. Potrivit redacției publicației pariziene, lipsa de numerar din economia românească se datora situației destul de grele a țăranilor, afectați de recolta – sub medie – a anului precedent, care a fost vândută la prețuri foarte scăzute. Ca atare, „băncile provinciale, între altele, a căror clientelă este – în majoritate – compusă din agricultori, suferă mult din cauza lipsei de fonduri lichide”. Erau blamate și tribunalele, care se dovedeau indulgente față de marii debitori, în detrimentul comerțului și industriei, precum și legea împotriva cametei, care producea efecte negative în sectorul bancar. Totuși, de la sfârșitul lunii iunie 1931, recolta pe anii 1930–1931 se anunța destul de bună, determinând un optimism moderat în cadrul cercurilor economice românești³⁸.

La sfârșitul lunii august 1931, presa franceză denunța, pe un ton destul de vehement, dumpingul practicat de România asupra grâului. În acest sens, ziarul parizian *Le Temps* semnală comunicatul Ministerului român al Agriculturii privind primele de export acordate pentru grâu și făină³⁹.

În numărul său din 27 august 1931, cotidianul bănățean își informa cititorii despre „reactivarea” lui Iuliu Maniu și ieșirea lui Nicolae Titulescu din „conul de umbră”, fiecare dintre ei lansând un plan

economic de refacere a Europei, ambele bucurându-se de girul Franței și urmând să ajungă pe masa Societății Națiunilor. Aceste planuri, complementare de altfel, erau atent studiate de o comisie recomandată de către Aristide Briand, preconizând organizarea producției cu sprijinul marilor capitaliști de pe continentul european. Se considera că Nicolae Titulescu „lucrează de comun acord cu Franța și Anglia, în vederea solidarizării marilor capitaliști”. Cu astfel de fonduri impresionante la dispoziție s-ar putea distribui credite suficiente agricultorilor sud-est europeni, profund afectați de marea criză economică. Există, de asemenea, convingerea că planurile economice lansate de Maniu și Titulescu ar fi legate și de pactele de neagresiune economică franco-sovietic și româno-sovietic. Era semnalat faptul că doritorii de „lume nouă” interpretau, în mod eronat, acțiunea întreprinsă de Nicolae Titulescu și Iuliu Maniu, care, în viziunea lor, „mai fac o ultimă încercare de a remedia, cu ajutorul capitalului burghez, crizele ce bântuie țara noastră”, bucurându-se, în mod premeditat, de „eșecul acțiunii întreprinse de cei doi bărbați de stat români”⁴⁰.

Putem deduce, cu ușurință, faptul că simpatizanții români ai „noii ordini” erau legionarii, care credeau într-o veritabilă revoluție, menită să zdruncine, din temelii, societatea românească, ascensiunea Mișcării Legionare la putere fiind considerată singura soluție pentru salvarea României.

În semn de recunoaștere a meritelor sale excepționale, la începutul lunii septembrie 1931, Nicolae Titulescu a fost reales președinte al Ligii Națiunilor, fapt ce întărea poziția României în plan internațional, precum consemna și ziarul *Vestul*. Redacția cotidianului bănățean sublinia faptul că Titulescu fusese, până în momentul respectiv, „ministrul nostru la Londra și ilustrul reprezentant al României în afara granițelor”. Era o recunoaștere a meritelor marelui diplomat român, care a avut un contracandidat foarte puternic, în persoana contelui Apponyi, „rivalul d-lui. Titulescu, din timpul procesului optanților unguri”. Opțiunea netă în favoarea lui Nicolae Titulescu „a produs o consternare generală în rândurile ungarilor”, cu atât mai mult cu cât, pentru prima dată de la înființarea Societății Națiunilor, un președinte era reales⁴¹.

Realegerea lui Nicolae Titulescu în fruntea celui mai înalt for internațional reprezenta, în egală măsură, un vot de blam la adresa guvernului Iorga-Argetoianu, care promova o politică externă

³⁷ *Vestul*, Timișoara, anul II, nr. 394, sâmbătă, 22 august 1931, 2.

³⁸ *Ibidem*, 4.

³⁹ *Vestul*, Timișoara, anul II, nr. 396, luni, 24 august 1931, 4.

⁴⁰ *Vestul*, Timișoara, anul II, nr. 398, joi, 27 august 1931, 4.

⁴¹ *Vestul*, Timișoara, anul II, nr. 410, miercuri, 9 septembrie 1931, 1.

duplicitară și încercase, deja, de câteva ori, să-l umilească și să-l înlătore de la conducerea Legației române din Londra pe ilustrul diplomat.

Necesitatea redresării situației economice a țării a determinat, fără îndoială, reconsiderarea poziției guvernului Iorga-Argetoianu față de Franța. Astfel, în seara de 11 septembrie 1931 era programată plecarea, la Paris, a guvernatorului Băncii Naționale a României, Mihail Manoilescu, care trebuia să intre în contact cu guvernatorul Băncii Franței și cu alte personalități franceze din sectorul economic și financiar⁴².

Sfârșitul anului 1931 aducea, cu sine, și o ameliorare a relațiilor româno-franceze, cel puțin pe plan științific, ziarul timișorean *Vestul* consemnând decorarea unui distins intelectual bănățean, Augustin Munteanu, originar din Caransebeș, de președinte Republicii Franceze, Doumer, cu Ordinul Național al Legiunii de Onoare în grad de cavalier, „pentru meritele sale de ordin cultural-științific, aduse atât Misiunii Universitare Franceze din România, al cărei membru este, cât și pentru importanțele sale servicii de atașare armatei franceze de ocupație”⁴³.

Vizita guvernatorului B.N.R. la Paris s-a soldat cu un real succes, situația dificilă a tezaurului românesc fiind rezolvată prin acordarea unui împrumut, în valoare de 250 milioane franci francezi, fapt despre care aflăm din paginile cotidianului *Vestul*. În baza unei convenții încheiate la Paris, în ziua de 29 decembrie 1931, Banca Franței a acordat acest împrumut, echivalentul a aproximativ 1,7 miliarde lei, cu scadența peste 9 luni. Asupra scopului pentru care cabinetul de la București luase acest împrumut circulau mai multe versiuni, două dintre ele fiind mai credibile. Potrivit primei versiuni, suma împrumutată trebuia să contribuie la sporirea stocului de devize al Băncii Naționale, redus considerabil pe fondul stagnării exportului și incapabil de a sprijini operațiunile cu devize ale întreprinzătorilor particulari. Conform celei de-a doua versiuni, se avea în vedere o anumită amplificare a circulației fiduciare, „deoarece, cu tezaurizarea banilor la particulari, care și i-au retras din bănci, piața noastră simte, într-o măsură precară, lipsa de numerar”. Pornindu-se de la premisa că sistemul monetar românesc avea o acoperire, în aur și devize, de aproximativ 30%, împrumutul acordat de Banca Franței corespundea unei emisiuni monetare de cca 5 miliarde lei, „sumă cu care ar

urma, eventual, să fie sporită circulația bancnotelor românești”. Redactorii ziarului timișorean erau convinși de faptul că guvernul Iorga-Argetoianu va evita sporirea considerabilă a circulației fiduciare, deoarece împrumutul trebuia restituit peste 9 luni, „și, atunci, surplusul de monedă pusă în circulație ar rămâne fără acoperire și ar periclita stabilizarea”⁴⁴.

IV. Concluzii

Popularitatea președintelui american Woodrow Wilson printre reprezentanții statelor europene în curs de constituire sau reîntregite „pe ruinele” fostelor imperii multinaționale (dualist austro-ungar, țarist sau otoman), precum și ascendentul, cel puțin economic, într-o primă etapă, al Statelor Unite asupra continentului european după prima conflagrație mondială au determinat și apariția unui organism internațional, menit să salvgardeze pacea și să medieze relațiile conflictuale dintre membrii săi, *Liga (Societatea) Națiunilor*, cu sediul la Geneva, care trebuia, în egală măsură, să se substituie diplomației tradiționale („în spatele ușilor închise”).

Reeșalonarea și, apoi, suspendarea, pentru o perioadă limitată de timp (prin *Moratoriul Hoover*), a plății reparațiilor de război de către Germania, fapt care afecta, în mod considerabil, Franța, planul de uniune vamală austro-germană, pozițiile contradictorii între statele industrializate și cele agricole în privința soluționării crizei economice, eșecul Conferinței dezarmării, etc., erau doar câteva semnale privind iminența unui nou conflict la scară planetară. La acestea se adăugau, fără îndoială, lipsa de eficacitate a Pactului Briand-Kellogg și a Protocolului Litvinov, precum și Protocolul de prelungire a Tratatului sovieto-german din 1926, pe timp nelimitat.

Statele revizioniste din sud-estul Europei (Ungaria, Bulgaria și, mai târziu, URSS) aveau, în perioada studiată, sprijinul necondiționat a unei mari puteri totalitare, care practica un discurs revizionist și revanșard (Italia).

În acest context internațional neprielnic, statele Micii Înțelegeri, contând pe ajutorul Franței, „au strâns rândurile”, cu alte cuvinte au reacționat – în termeni categorici – la toate tentativele de eludare a prevederilor tratatelor de pace încheiate în anii 1919–1920 și de subminare a rolului jucat de Societatea Națiunilor în reglementarea, pe cale pașnică, a diferendelor dintre statele lumii. Mai mult

⁴² *Vestul*, Timișoara, anul II, nr. 412, sâmbătă, 12 septembrie 1931, 4.

⁴³ *Vestul*, Timișoara, anul II, nr. 416, marți, 22 decembrie 1931, 4.

⁴⁴ *Vestul*, Timișoara, anul II, nr. 419, miercuri, 30 decembrie 1931, 4.

ca oricând, era necesară o reorganizare a alianței și o consolidare a ei pe componenta militară, însă cu caracter defensiv, fapt împlinit în cursul anului 1933. Între timp, Mica Înțelegere, în ansamblu, sau doar câteva din componentele sale au participat la conferințele economice internaționale consacrate soluționării crizei mondiale.

Statele Micii Antante urmau să intre, alături de alte state danubiene, într-o serie de federații economice, considerate „salvatoare” (uniuni vamale, tarife vamale preferențiale), la propunerea Marilor Puteri, însă disputele dintre acestea privind caracterul just al planului formulat de fiecare și opoziția categorică a unora din statele direct vizate au determinat eșecul lamentabil al acestor proiecte.

În concluzie, în a doua jumătate a anului 1931, Mica Antantă, alianță regională alcătuită din România, Iugoslavia și Cehoslovacia, a reprezentat o singură voce, ascultată, nu doar auzită de Marile Puteri și temută de statele revizioniste din răsăritul Europei.

Obiectivul principal al politicii externe a României, pe tot parcursul perioadei interbelice, a fost menținerea frontierelor trasate la sfârșitul Primului Război Mondial, împărtășit de toate formațiunile politice, cu excepția Partidului Comunist, afiliat Internaționalei a III-a. Transformarea Ligii Națiunilor într-un apărător de nădejde al păcii și stabilității, precum și promovarea unor alianțe regionale (Mica Înțelegere și Antanta Balcanică) vor avea, ca scop, descurajarea revizionismului în estul Europei. Reluarea raporturilor cu Uniunea Sovietică, a Micii Înțelegeri *in corpore*, participarea României la Conferința Dezarmării, reeșalonarea reparațiilor de război ale statelor învinse în Primul Război Mondial au influențat, într-o anumită măsură, coordonatele politicii externe românești în această perioadă, însă *liniile sale directoare* au rămas aceleași: pace, securitate colectivă, menținerea statu-quo-ului teritorial, dezarmare, relații amicale cu vecinii și, în primul rând, cu marii aliați occidentali (Franța și Marea Britanie).

În paginile ziarului *Vestul* au fost prezentate și analizate, cu multă competență și obiectivitate, principalele aspecte ale relațiilor româno-franceze în a doua jumătate a anului 1931, insistându-se asupra proiectelor economice avansate de Franța pentru salvarea statelor cu profil agricol din zona central și est-europeană. În același timp, au fost

evidențiate și unele asperități apărute în raporturile dintre cele două țări, determinate de tendința unor cercuri guvernamentale, coordonate de către Constantin Argetoianu, de stabilire a unor relații economice privilegiate cu Germania. Nu au fost omise nici relațiile politice, culturale, tehnico-științifice sau de altă natură, care se mențineau, în continuare, la un nivel foarte ridicat.

BIBLIOGRAFIE

- Buchet 2001
C. Buchet, *România și Republica de la Weimar, 1919–1933. Economie, diplomatie și geopolitică*, București (2001).
- Campus 1997
E. Campus, *Mica Înțelegere*, ediția a 2-a, București (1997).
- Campus 1988
E. Campus, *State mici și mijlocii din centrul și sud-estul Europei în relațiile internaționale. Prima jumătate a secolului al XX-lea*, București (1988).
- Ciachir 1998
N. Ciachir, *Istoria relațiilor internaționale de la pacea westfalică (1648), până în contemporaneitate (1947)*, București (1998).
- Leuștean 2015
L. Leuștean, *O istorie internațională a Europei în secolul XX*, vol. I (1919–1945), Iași (2015).
- Moisuc 1991
V. Moisuc, *Premisele izolării politice a României, 1919–1940*, București (1991).
- Di Nolfo 2007
E. Di Nolfo, *Introducere în istoria relațiilor internaționale*, trad.: Aurora Firța, București (2007).
- Titulescu 1994
N. Titulescu, *Politica externă a României*; îng. ed.: George G. Potra, Constantin I. Turcu, Ion M. Oprea, București (1994).
- Vestul*, Timișoara, 1931.

